

**Skupština Crne Gore
Parlamentarni institut
Istraživački centar**

Istraživački rad:

Usmjeravanje i koordinacija obavještajno-bezbjednosnih službi i nadzor nad njihovim radom

Podgorica, mart 2014. godine

Broj: 04/2014

Klas. br: 00-52/14-

Datum: mart 2014. godine

Pripremio: Istraživački centar – Parlamentarni institut

**Stavovi izrečeni u tekstu ne predstavljaju zvaničan stav Skupštine Crne Gore*

Sadržaj

Uvod	4
1. Glavni nalazi istraživanja	5
1.1 Tabelarni prikaz: Pravni osnov, sastav i nadležnosti vijeća za nacionalnu bezbjednost.....	6
2. Komparativni pregled	16
2.1 Češka	16
2.2 Hrvatska	19
2.3 Letonija.....	24
2.4 Mađarska	29
2.5 Njemačka.....	29
2.6 Slovačka	31
2.7 Slovenija.....	32
2.8 Srbija	34
Izvori informacija	40

Uvod

Demokratska, civilna kontrola nad bezbjednosnim sektorom predstavlja ključni preduslov funkcionisanja države kao demokratske, koja štiti i poštuje ljudska prava i slobode i omogućava izražavanje slobodne volje građana. Neizostavno obilježje demokratskog uređenja podrazumijeva određenu transparentnost u radu državnih institucija kao glavni formalni princip. U tom kontekstu, od obavještajno-bezbjednosnih službi se očekuje određeni stepen transparentnosti u radu, iako tajnost i danas predstavlja jedno od glavnih načela rada obavještajno-bezbjednosnih službi. Iz tih razloga, velika pažnja se posvećuje mehanizmima kontrole obavještajno-bezbjednosnih službi kako bi se obezbijedilo da iste štite interese građana, a ne vlade, odnosno određene političke partije ili partija koje konstituišu Vladu.

U cilju izrade komparativnog pregleda u vezi sa odredbama osnovnih pravnih propisa kojim se uređuje koordinacija rada obavještajno-bezbjednosnih službi, sastav i nadležnosti tijela koja vrše koordinaciju, te nadzor nad radom obavještajno-bezbjednosnih službi, Istraživački centar je prikupio, obradio i predstavio podatke koji se odnose na tematiku osnivanja, karaktera i nadležnosti tijela koja vrše usmjeravanje i koordinaciju rada obavještajno-bezbjednosnih službi u 19 zemalja: Austrija, Belgija, Bugarska, Češka, Estonija, Francuska, Grčka, Hrvatska, Italija, Letonija, Litvanija, Mađarska, Makedonija, Njemačka, Poljska, Rumunija, Slovačka, Slovenija i Srbija. Takođe, prikupljeni su i obrađeni podaci u vezi sa vrstom nadzora (uključujući parlamentarni, stručni i javni) nad obavještajno-bezbjednosnim službama u sljedećim zemljama: Češka, Hrvatska, Letonija, Mađarska, Njemačka, Slovačka, Slovenija i Srbija.

1. Glavni nalazi istraživanja

U zemljama obuhvaćenim istraživanjem postoji formirano vijeće¹ za nacionalnu bezbjednost koje, između ostalog, obavlja ulogu koordinacije aktivnosti bezbjednosno-obavještajnih službi i razmatra sva značajna pitanja u okviru politike nacionalne bezbjednosti i odbrane.

Sastav vijeća za nacionalnu bezbjednost razlikuje se od zemlje do zemlje, naročito u pogledu obavljanja funkcije predsjednika vijeća. Prema prikupljenim podacima, funkciju predsjednika vijeća mogu obavljati predsjednik države (Bugarska, Francuska, Hrvatska, Italija, Letonija, Litvanija, Makedonija, Poljska, Rumunija, Srbija) i predsjednik Vlade (Belgija, Češka, Estonija, Grčka, Mađarska, Slovačka, Slovenija), odnosno savezni kancelar, što je slučaj u Austriji i Njemačkoj. Pored predsjednika države i/ili predsjednika vlade, članovi vijeća uglavnom su ministri nadležni za pitanja bezbjednosti i odbrane, unutrašnjih poslova, vanjskih poslova, pravde, finansija, te načelnik generalštaba vojske i sl. Osim toga, u pojedinim zemljama, u sastavu vijeća za nacionalnu bezbjednost su predsjednik parlamenta (Bugarska, Hrvatska, Letonija, Litvanija, Makedonija, Poljska – predsjednici oba doma) i predsjednici parlamentarnog Odbora za nacionalnu bezbjednost i Odbora za odbranu, unutrašnje poslove i sprečavanje korupcije (Letonija), dok u Litvaniji na sjednicu vijeća, između ostalih, može biti pozvan predsjednik parlamentarnog Odbora za nacionalnu bezbjednost i odbranu. U Austriji i Bugarskoj, među članovima vijeća za nacionalnu bezbjednost su po jedan predstavnik svake od političkih grupa zastupljenih u parlamentu, a u Poljskoj dva lidera opozicionih partija. Međutim, gotovo u svim zemljama, pored stalnih članova, na sjednice vijeća mogu biti pozvana i ostala lica koja nijesu članovi (ministri, šefovi državnih tijela i institucija, stručnjaci i sl) u zavisnosti od teme koja je predmet rasprave ili na poziv predsjednika vijeća. Shodno tome, u Belgiji, Hrvatskoj i Letoniji pravo na učešće u radu vijeća ima vrhovni državni tužilac.

U pogledu nadzora nad aktivnostima bezbjednosno-obavještajnih službi, u svim zemljama obuhvaćenim ovim istraživanjem Parlament ima vodeću ulogu. U tom smislu, u parlamentima navedenih zemalja postoji formirano posebno radno tijelo koje je nadležno za vršenje nadzora nad radom bezbjednosno-obavještajnih službi. U Hrvatskoj, pored parlamentarnog nadzora, postoji stručni nadzor koji vrši Kancelarija Vijeća za nacionalnu bezbjednost, kao i građanski nadzor koji vrši Vijeće za građanski nadzor bezbjednosno-obavještajnih agencija.

U nastavku dokumenta dat je tabelarni prikaz podataka u vezi sa pravnim osnovom, sastavom i nadležnostima vijeća za nacionalnu bezbjednost i komparativni pregled koji sadrži detaljnije informacije o načinu funkcionisanja tijela koja vrše usmjeravanje i koordinaciju rada obavještajno-bezbjednosnih službi te nadzorom nad radom tih tijela.

¹ Prilikom prevoda sa engleskog jezika termina *council* na crnogorski jezik, korišćen je termin *vijeće*.

1.1 Tabela prikaz: Pravni osnov, sastav i nadležnosti vijeća za nacionalnu bezbjednost

Zemlja	Pravni osnov	Sastav Vijeća	Nadležnosti
Austrija	Savezni zakon o osnivanju Vijeća za nacionalnu bezbjednost	<p>Vijeće za nacionalnu bezbjednost čine:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Savezni kancelar (predsjedavajući); - zamjenik kancelara; - savezni ministar za evropske i međunarodne poslove; - savezni ministar odbrane; - savezni ministar unutrašnjih poslova; - savezni ministar pravde; - članovi svake od političkih grupa zastupljenih u Parlamentu. <p>U sastavu Vijeća, na konsultativnoj osnovi, mogu biti: član Kancelarije predsjednika Austrije, član stalne konferencije provincija, načelnik Generalštaba i generalni direktor za javnu bezbjednost.</p> <p>Po potrebi moguće su konsultacije sa svim nadležnim ministrima i državnim sekretarima.</p>	Obaveza davanja savjeta Vladi ili pojedinim ministarstvima u vezi sa ključnim pitanjima u oblasti vanjske politike, odbrane i bezbjednosti. Osim toga, Vijeće može davati preporuke.
Belgija	Kraljevskom uredbom od 21. juna 1996. godine osnovana su dva tijela: Ministarski odbor za obavještajno bezbjednosna pitanja i Bord za obavještajno bezbjednosna pitanja.	<p>Ministarski odbor za obavještajno bezbjednosna pitanja čine: predsjednik Vlade (ujedno i predsjednik Odbora), ministar pravde, ministar odbrane, ministar vanjskih poslova i ministar unutrašnjih poslova.</p> <p>Bord za obavještajno bezbjednosna pitanja čine šefovi odjeljenja ključnih institucija i to: šefovi civilne i vojno obavještajne službe, generalni komesar federalne policije, šef Agencije za nacionalnu bezbjednost, šef Centra za krizne situacije, šef tijela za koordinaciju procjene opasnosti, šef odjeljenja za vanjske poslove, šefovi tijela nadležnih za saobraćaj i aerodrome i šef odjeljenja za carine. Sastancima mogu prisustvovati i predstavnici Kancelarije vrhovnog državnog tužioca.</p>	<p>Ministarski odbor za obavještajno bezbjednosna pitanja definiše politiku Vlade u vezi sa obavještajno bezbjednosnim pitanjima, utvrđujući prioritete u pogledu civilne i vojno obavještajne službe i vrši koordinaciju njihovih aktivnosti.</p> <p>Bord za za obavještajno bezbjednosna pitanja vrši nadzor nad sprovođenjem odluka Ministarskog odbora.</p>

Zemlja	Pravni osnov	Sastav Vijeća	Nadležnosti
Bugarska	Ustav, Zakon o konsultativnom Vijeću za nacionalnu bezbjednost ²	<p>Konsultativno vijeće za nacionalnu bezbjednost čine:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Predsjednik Republike Bugarske (ujedno i predsjednik Vijeća); - predsjednik Parlamenta; - predsjednik Vlade; - ministar odbrane; - ministar unutrašnjih poslova; - ministar vanjskih poslova; - ministar finansija; - predsjednik Državne agencije za nacionalnu bezbjednost; - načelnik Generalštaba Vojske Bugarske; - po jedan predstavnik svake od parlamentarnih grupa. <p>U zavisnosti od pitanja koja se razmatraju, u skladu sa odlukom Vijeća, sastancima mogu prisustvovati i ostali predstavnici vlade i političkih partija.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - razmatranje pitanja u vezi sa unutrašnjom i vanjskom politikom u zemlji u oblasti nacionalne bezbjednosti; - obezbjeđivanje javnog reda i mira, zaštita prava i interesa državljana Bugarske; - sprovođenje aktivnosti u vezi sa sprečavanjem rizika i prijetnji po nacionalnu bezbjednost. <p>Vijeće donosi zaključke i daje sugestije.</p>
Češka	Ustavni zakon o bezbjednosti Republike Češke	<p>Vijeće za nacionalnu bezbjednost čine predsjednik Vlade i ostali članovi Vlade u skladu sa odlukom Vlade.</p> <p>Predsjednik države ima pravo da prisustvuje sastancima Vijeća, zahtijeva od Vijeća i njegovih članova podnošenje izvještaja, kao i da raspravlja sa članovima Vijeća o određenim pitanjima koju spadaju u nadležnost Vijeća.</p>	<p>Vijeće za nacionalnu bezbjednost je stalno tijelo Vlade nadležno za koordinaciju pitanja bezbjednosti države i pripremu nacrt mjera u cilju očuvanja bezbjednosti zemlje.</p> <p>U okviru ovlaštenja koja utvrđuje Vlada, Vijeće priprema nacrt mjera u cilju očuvanja bezbjednosti države.</p>

² U skladu sa Zakonom o konsultativnom Vijeću za nacionalnu bezbjednost, Vijeće je konsultativno tijelo nadležno za pitanja u oblasti nacionalne bezbjednosti. Consultative Council on National Security Act, State Gazette, issue 13, February 11 1994 <http://president.bg/cat70/CCNS-Consultative-Council-on-National-Security/> (18.3.2014)

Zemlja	Pravni osnov	Sastav Vijeća	Nadležnosti
Estonija	Ustav, Zakon o bezbjednosnim organima	<p>Odbor za bezbjednost Vlade Estonije čine:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Predsjednik Vlade (ujedno i predsjednik Odbora); - ministar odbrane; - ministar unutrašnjih poslova; - ministar vanjskih poslova; - ministar pravde; - ministar finansija. <p>Predsjednika Odbora u odsustvu mijenja ministar odbrane koji je potpredsjednik Odbora. Na prijedlog člana Odbora, ostali pojedinci mogu prisustvovati sjednicama odbora sa pravom na riječ.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - koordinacija aktivnosti bezbjednosno obavještajnih organa (šefovi organa podnose Odboru izvještaje o aktivnostima najmanje dva puta godišnje, procjena i analiza izvršavanja obaveza organa, razmatranje pitanja u vezi sa međunarodnom saradnjom organa, utvrđivanje zadataka ovim organima, razmatranje pitanja u vezi sa budžetom organa, saradnja sa parlamentarnim Odborom za nadzor bezbjednosnih organa); - procjena i analiza stanja nacionalne bezbjednosti; - razmatranje pitanja u vezi sa zaštitom državnih tajni (savjetovanje Vlade, razmatranje relevantnih zahtjeva i informisanje Vlade o rezultatima, davanje mišljenja Vladi u vezi sa prijedlozima zakona koji se tiču državne tajne); - definisanje potreba za informacijama o nacionalnoj bezbjednosti (koordinacija izrade plana za dobijanje i analizu relevantnih informacija, planiranje prikupljanja informacija bitnih za Republiku Estoniju); - razmatranje pitanja u vezi sa zaštitom državnih tajni (savjetovanje Vlade, razmatranje relevantnih pritužbi i informisanje Vlade o rezultatima, davanje mišljenja Vladi u vezi sa nacrtima akata ili nacrtima međunarodnih sporazuma koji se tiču državne tajne); - ispunjavanje ostalih obaveza (saradnja sa odborom za upravljanje kriznim situacijama Vlade).

Zemlja	Pravni osnov	Sastav Vijeća	Nadležnosti
Francuska	Uredba br. 2009/1657	<p>Vijeće za nacionalnu bezbjednost i odbranu čine:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Predsjednik države (ujedno i predsjednik Vijeća); - predsjednik Vlade; - ministar odbrane; - ministar unutrašnjih poslova; - ministar ekonomije; - ministar nadležan za pitanja budžeta; - ministar vanjskih poslova. <p>Na poziv predsjednika, učešće u radu Vijeća mogu uzeti i drugi ministri ukoliko se raspravlja o pitanjima iz njihove nadležnosti.</p>	Definisanje smjernica u vezi sa vojnim planiranjem, vođenjem vanjskih operacija, planiranjem odgovora na velike krize, unutrašnjom bezbjednošću, borbom protiv terorizma i sl.
Grčka	/	<p>Vladino Vijeće za vanjsku politiku i nacionalnu odbranu čine:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Predsjednik Vlade (ujedno i predsjednik Vijeća); - ministar vanjskih poslova; - ministar nacionalne odbrane; - ministar finansija; - šef vojnih snaga. <p>U zavisnosti od pitanja koja razmatra Vijeće, u članstvo mogu biti <i>ad hoc</i> uključeni i ostali javni zvaničnici.</p>	Vijeće je glavno tijelo kada je u pitanju donošenje odluka u vezi sa pitanjima koja se tiču nacionalne odbrane, poput politike nacionalne odbrane, strukture i vođstva vojnih snaga, krupnih nabavki opreme i sredstava u oblasti odbrane, sistema upravljanja kriznim situacijama, te razvoja vojnih snaga u državi.
Italija	Ustav, Zakon br. 694 od jula 1950. godine	<p>Vrhovno vijeće odbrane čine:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Predsjednik Republike (ujedno i predsjednik Vijeća); - predsjednik Savjeta ministara, koji vrši funkciju potpredsjednika; - ministar vanjskih poslova; - ministar unutrašnjih poslova; - ministar ekonomije i finansija; - ministar odbrane; - ministar ekonomskog razvoja; - načelnik Generalštaba. <p>Osim toga, na poziv predsjednika Republike, sastancima mogu prisustvovati stručnjaci u oblasti bezbjednosti i odbrane.</p>	Vrhovno vijeće odbrane je glavni instrument koji predsjednik države koristi kako bi prikupio detaljne informacije u vezi sa politikom Vlade u oblasti bezbjednosti i odbrane.

Zemlja	Pravni osnov	Sastav Vijeća	Nadležnosti
Hrvatska	Zakon o bezbjednosno obavještajnom sistemu Republike Hrvatske	<p>Vijeće za nacionalnu bezbjednost čine:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Predsjednik Republike Hrvatske (ujedno i predsjednik Vijeća); - predsjednik Vlade; - član Vlade nadležan za nacionalnu bezbjednost; - ministar vanjskih poslova i evropskih integracija; - ministar pravde; - savjetnik predsjednika Republike za nacionalnu bezbjednost; - načelnik Generalštaba Vojnih snaga Hrvatske. - direktor bezbjednosno obavještajne agencije; - načelnik Kancelarije Vijeća za nacionalnu bezbjednost. <p>Predsjednik Hrvatskog sabora takođe uzima učešće u radu Vijeća za nacionalnu bezbjednosot.</p> <p>Sjednicu Vijeća zajedno sazivaju predsjednik Republike i predsjednik Vlade. Takođe, zajedno odlučuju o pitanjima o kojima Vijeće raspravlja. Sjednicama Vijeća predsjedava predsjednik Republike, a odluke zajednički donose predsjednik Republike i predsjednik Vlade.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - razmatranje i procjena obavještajnih i bezbjednosnih prijetnji i rizika; razmatranje pitanja iz djelokruga ministarstava i drugih državnih tijela koja se odnose na nacionalnu bezbjednost, te donošenje smjernica i zaključaka o načinima zaštite i ostvarivanju interesa nacionalne bezbjednosti; - razmatranje pitanja iz djelokruga rada bezbjednosno obavještajnih agencija i načina ostvarivanja saradnje predsjednika Republike i Vlade u usmjeravanju rada bezbjednosno obavještajnih agencija, te saradnja agencija sa odgovarajućim službama drugih zemalja; -utvrđivanje Godišnje smjernice za rad bezbjednosno obavještajnih agencija i drugih odluka kojima predsjednik Republike i Vlada usmjeravaju rad bezbjednosno obavještajnih agencija i drugih tijela bezbjednosno obavještajnog sistema; - utvrđivanje mjera koje preduzimaju predsjednik Republike i Vlada u vezi sa rezultatima nadzora nad radom bezbjednosno obavještajnih agencija i drugih tijela bezbjednosno-obavještajnog sistema i sl.

Zemlja	Pravni osnov	Sastav Vijeća	Nadležnosti
Letonija	Zakon o nacionalnoj bezbjednosti	<p>Vijeće za nacionalnu bezbjednost čine:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Predsjednik države (ujedno i predsjednik Vijeća); - predsjednik Parlamenta; - predsjednik Odbora za nacionalnu bezbjednost Parlamenta Letonije; - predsjednik Odbora za odbranu, unutrašnje poslove i sprečavanje korupcije Parlamenta Letonije; - predsjednik Vlade; - ministar odbrane; - ministar vanjskih poslova; - ministar unutrašnjih poslova. <p>Osim toga, vrhovni državni tužilac ima pravo da učestvuje u radu Vijeća.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - koordinacija zajedničke politike države u oblasti nacionalne bezbjednosti, koju sprovode državne institucije, i razmatranje tokova razvoja i problema u toj oblasti; - razmatranje planova u vezi sa nacionalnom bezbjednošću.
Litvanija	Ustav, Zakon o Vijeću za nacionalnu bezbjednost	<p>Vijeće za nacionalnu bezbjednost čine:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Predsjednik države (ujedno i predsjednik Vijeća); - predsjednik Vlade; - predsjednik Parlamenta; - ministar nacionalne odbrane; - komandant vojnih snaga. <p>Osim toga, na sjednice Vijeća obično mogu biti pozvani predsjednik Odbora za nacionalnu bezbjednost i odbranu Parlamenta Litvanije, direktor Odjeljenja za državnu bezbjednost i ministar unutrašnjih poslova. Takođe, u skladu sa odlukom predsjednika Vijeća, sjednicama mogu prisustvovati i ostali ministri i šefovi državnih institucija.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - razmatranje pitanja u oblasti vanjske i unutrašnje politike u vezi sa nacionalnom bezbjednošću i ključnih principa i trendova u toj oblasti; - zaključivanje, potpisivanje i ratifikacija međunarodnih ugovora i sporazuma u vezi sa pitanjima bezbjednosti i odbrane, te davanje preporuka predsjedniku države, Parlamentu i Vladi; - davanje prijedloga u vezi sa finansiranjem sistema odbrane; - koordinacija aktivnosti državnih institucija nadležnih za očuvanje nacionalne bezbjednosti.

Zemlja	Pravni osnov	Sastav Vijeća	Nadležnosti
Madarska	Odluka Vlade u vezi sa Kabinetom za nacionalnu bezbjednost	Kabinet za nacionalnu bezbjednost čine: - Predsjednik Vlade (ujedno i predsjedava Kabinetom); - ministar unutrašnjih poslova; - ministar odbrane; - ministar pravde; - ministar vanjskih poslova; - državni sekretar Kabineta premijera.	- davanje prijedloga u vezi sa vladinom politikom nacionalne bezbjednosti; - definisanje aspekata strateških planova, analiza javne bezbjednosti i nacionalne bezbjednosti i rasprava o tim pitanjima.
Makedonija	Ustav	Kabinet za nacionalnu bezbjednost može formirati Radnu grupu za nacionalnu bezbjednost kojom predsjedava ministar odbrane. ³ Vijeće za bezbjednost čine: - Predsjednik Republike (ujedno i predsjednik Vijeća); - predsjednik Parlamenta; - predsjednik Vlade; - ministri nadležni za oblast bezbjednosti, odbrane, vanjskih poslova, kao i tri člana koja imenuje predsjednik Republike.	Kabinet ima savjetodavnu ulogu. -razmatranje pitanja u vezi sa odbranom i bezbjednošću; - davanje prijedloga u vezi sa politikom odbrane i bezbjednosti Vladi i Parlamentu. Vijeće ima savjetodavnu ulogu.
Njemačka	Odluka Saveznog Kabineta iz 1955. godine	Savezno vijeće za bezbjednost čine: - Kancelar (ujedno i predsjednik Vijeća); - zamjenik kancelara (potpredsjednik Vijeća); - savezni ministri nadležni za pitanja odbrane, vanjskih poslova, finansija, unutrašnjih poslova, pravde, ekonomije, tehnologija, te ekonomsku saradnju i razvoj.	Raspravlja o bezbjednosnoj situaciji, te uglavnom daje preporuke Kabinetu. Primarno, koordinira aktivnostima u vezi sa njemačkom bezbjednosnom politikom. Kada je u pitanju davanje saglasnosti u vezi sa izvozom oružja, konačnu odluku donosi Kabinet.

³ Pored predsjedavajućeg u sastav Radne grupe ulaze: direktor Centra za sprečavanje terorizma, direktor Centra za koordinaciju borbe protiv organizovanog kriminala, direktor Službe za nacionalnu bezbjednost i direktor Kancelarije za imigraciju, šef državne policije, predsjednik Kancelarije za porez i carine i državni sekretar za pravdu u okviru Ministarstva pravde.

Zemlja	Pravni osnov	Sastav Vijeća	Nadležnosti
Poljska	Ustav, Propis predsjednika Republike u vezi sa pravilima o funkcionisanju Vijeća za nacionalnu bezbjednost	Vijeće za nacionalnu bezbjednost čine: - Predsjednik države (ujedno i predsjednik Vijeća); - načelnik Biroa za nacionalnu bezbjednost (ujedno sekretar Vijeća); - predsjednik donjeg doma Parlamenta; - predsjednik gornjeg doma Parlamenta; - predsjednik Vlade; - potpredsjednik Savjeta ministara; - ministar vanjskih poslova; - ministar odbrane; - ministar unutrašnjih poslova; - dva lidera opozicionih partija.	- razmatranje svih pitanja u vezi sa unutrašnjom i vanjskom bezbjednošću države te davanje mišljenja o tim pitanjima.
Rumunija	Ustav, Zakon o organizaciji i funkcionisanju Vrhovnog vijeća za nacionalnu bezbjednost	Vrhovno vijeće za nacionalnu bezbjednost čine: - Predsjednik države (ujedno i predsjednik Vrhovnog vijeća); - predsjednik Vlade (ujedno potpredsjednik Vrhovnog vijeća); - ministar odbrane; - ministar unutrašnjih poslova; - ministar vanjskih poslova; - ministar pravde; - ministar ekonomije i trgovine; - ministar javnih finansija; - direktor Obavještajne službe; - direktor Strane obavještajne službe; - načelnik Generalštaba Vojske; - savjetnik predsjednika države za nacionalne bezbjednosti. U zavisnosti od pitanja koja se razmatraju, na sjednicu Vrhovnog vijeća mogu biti pozvani i ostali ministri.	- koordinacija aktivnosti u vezi sa nacionalnom bezbjednošću i odbranom; - učešće u očuvanju bezbjednosti u državi; - donošenje odluka koje su obavezujuće za tijela državne uprave i javne institucije kojima su upućene.

Zemlja	Pravni osnov	Sastav Vijeća	Nadležnosti
Slovačka	Zakon o državnoj bezbjednosti u vrijeme rata i vanrednih situacija; Zakon o funkcionisanju Vijeća za bezbjednost u vrijeme mira	Vijeće za bezbjednost ima devet članova i to: - Predsjednik Vlade (ujedno i predsjednik Vijeća); - Potpredsjednik Vlade kojeg odredi predsjednik Vlade (ujedno potpredsjednik Vijeća); - ministar odbrane; - ministar unutrašnjih poslova; - ministar finansija; - ministar vanjskih poslova. Ostale članove imenuje predsjednik Republike na prijedlog premijera. Osim toga, na sjednice mogu biti pozvana i ostala lica u zavisnosti od pitanja koja razmatra Vijeće.	-učešće u definisanju sistema bezbjednosti i ispunjavanje međunarodnih standarda u oblasti bezbjednosti; - procjena stanja bezbjednosti u državi; - priprema prijedloga mjera za sprečavanje kriznih situacija i priprema prijedloga za rješavanje kriznih situacija.
Slovenija⁴	Uredba o Savjetu za nacionalnu bezbjednost	Savjet za nacionalnu bezbjednost čine: - Predsjednik Vlade (ujedno i predsjednik Savjet), - potpredsjednik Vlade, - ministar odbrane, - ministar unutrašnjih poslova, - ministar inostranih poslova, - ministar finansija i - direktor slovenačke Obavještajno-bezbjednosne agencije.	- savjetuje Vladu Republike Slovenije prilikom usvajanja aktivnosti i akata koji se odnose na nacionalnu bezbjednost; - prije rasprave na Vladi, pruža savjet o aktivnostima i aktima ministarstava, koji se odnose na ostvarivanje nacionalnih interesa i ciljeva u oblasti nacionalne bezbjednosti; - usklađuje mišljenja i aktivnosti ministarstava i drugih državnih organa i organizacija prilikom sprovođenja aktivnosti u oblasti nacionalne bezbjednosti; - prije rasprave na Vladi, Savjet usklađuje mišljenja ministarstava i drugih državnih organa u vezi sa aktima Državnog zbora, koji se odnose na nacionalnu bezbjednost; - identifikuje i procjenjuje bezbjednosne rizike i prijetnje, utvrđuje mjere i politike u cilju osiguranja nacionalne bezbjednosti, - daje mišljenje o pitanjima, inicijativama i prijedlozima članova Vlade u vezi sa sprovođenjem politika u oblasti nacionalne bezbjednosti, - daje mišljenje Vladi o budžetskim sredstvima za rad Savjeta za nacionalnu bezbjednost.

⁴ Podaci za Sloveniju preuzeti su iz Uredbe o Savjetu za nacionalnu bezbjednost

Zemlja	Pravni osnov	Sastav Vijeća	Nadležnosti
Srbija	Zakon o osnovama uređenja službi bezbjednosti Republike Srbije	<p>Savjet za nacionalnu bezbjednost čine:</p> <ul style="list-style-type: none"> - predsjednik Republike (ujedno i predsjednik Savjeta); - predsjednik Vlade; - ministar odbrane; - ministar unutrašnjih poslova; - ministar pravde; - načelnik Generalštaba Vojske Srbije, i - direktori službi bezbjednosti. <p>Predsjednik Republike može, na svoju inicijativu ili na inicijativu člana Savjeta, pozvati na sjednice Savjeta rukovodioce drugih državnih organa i institucija i druga lica koja nijesu članovi Savjeta.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - razmatra pitanja iz oblasti odbrane, unutrašnjih poslova i rada službi bezbjednosti; - razmatra međusobnu saradnju organa nadležnih za odbranu, organa nadležnih za unutrašnje poslove i službi bezbjednosti i njihovu saradnju s drugim nadležnim državnim organima, kao i saradnju sa organima i službama bezbjednosti stranih država i međunarodnih organizacija; - predlaže nadležnim državnim organima mjere za unapređenje nacionalne bezbjednosti; -razmatra prijedloge za unapređenje nacionalne bezbjednosti koje mu upućuju organi nadležni za odbranu, organi nadležni za unutrašnje poslove, službe bezbjednosti i drugi nadležni državni organi i sl.

Izvor: European Center for Parliamentary Research and Documentation (ECPRD) Request no. 1815 "National Security Councils", October 2011

2. Komparativni pregled

2.1 Češka

Zakon o obavještajnim službama Republike Češke⁵ definiše status, nadležnosti, aktivnosti, saradnju, kontrolu i nadzor nad radom obavještajnih službi Republike Češke. Obavještajne službe Republike Češke su: Bezbjednosno-informativna služba, Kancelarija za vanjske odnose i informacije i Vojno-obavještajna služba.

Odgovornost za aktivnosti obavještajnih službi i koordinaciju njihovih aktivnosti vrši Vlada. Obavještajne službe podnose izvještaje o svojim aktivnostima predsjedniku Republike i Vladi na godišnjem nivou, kao i kadgod oni to zatraže. Kada dođu do informacija koje zahtijevaju hitno reagvanje ili posebnu pažnju, obavještajne službe o tome direktno obavještavaju predsjednika Republike, predsjednika Vlade i određenog člana Vlade.⁶ Vlada određuje koje informacije treba da dobije od obavještajnih službi dugoročno i kratkoročno. Obavještajni sistem Češke, takođe, omogućava predsjedniku da dobije informacije, pri čemu nije potrebno da Vlada odobri zahtjev predsjednika, već je dovoljno da je o tome informiše.⁷

Interakciju između vlade i pojedinačnih obavještajnih službi i koordinaciju aktivnosti ovih službi obezbjeđuju posebna tijela. Ključno tijelo predstavlja *Vijeće za nacionalnu bezbjednost*, odnosno stalno tijelo Vlade odgovorno za koordinaciju bezbjednosnih pitanja i pripremu nacrtu mjera koje imaju za cilj osiguranje bezbjednosti zemlje.⁸

Ustavni zakon o bezbjednosti Republike Češke⁹ propisuje formiranje Vijeća za nacionalnu bezbjednost, dok su sastav i aktivnosti Vijeća definisani Rezolucijom Vlade Republike Češke o Vijeću za nacionalnu bezbjednost i o planiranju mjera za zaštitu bezbjednosti Republike Češke.¹⁰

U skladu sa Ustavnim zakonom o bezbjednosti Republike Češke, Vijeće za nacionalnu bezbjednost čine predsjednik Vlade, kao i drugi članovi Vlade u skladu sa odlukom Vlade. Opis i obim posla Vijeća definiše Vlada. Vijeće priprema prijedloge mjera koje imaju za cilj osiguranje bezbjednosti Češke i dostavlja prijedlog Vladi. Predsjednik Republike ima pravo da učestvuje na sastancima Vijeća, da zahtijeva dostavljanje izvještaja od strane Vijeća ili njegovih članova, kao i da sa Vijećem ili njegovim članovima diskutuje o pitanjima koja spadaju u nadležnost Vijeća.

⁵ Act No. 153 of July 7, 1994 on the Intelligence Services of the Czech Republic
<http://www.bis.cz/153-1994-en.pdf>

⁶ Ibid.

⁷ Intelligence System, last updated 29. 07. 2011
<http://www.uzsi.cz/en/intelligence-community-of-the-czech-republic.html> (18.2.2014)

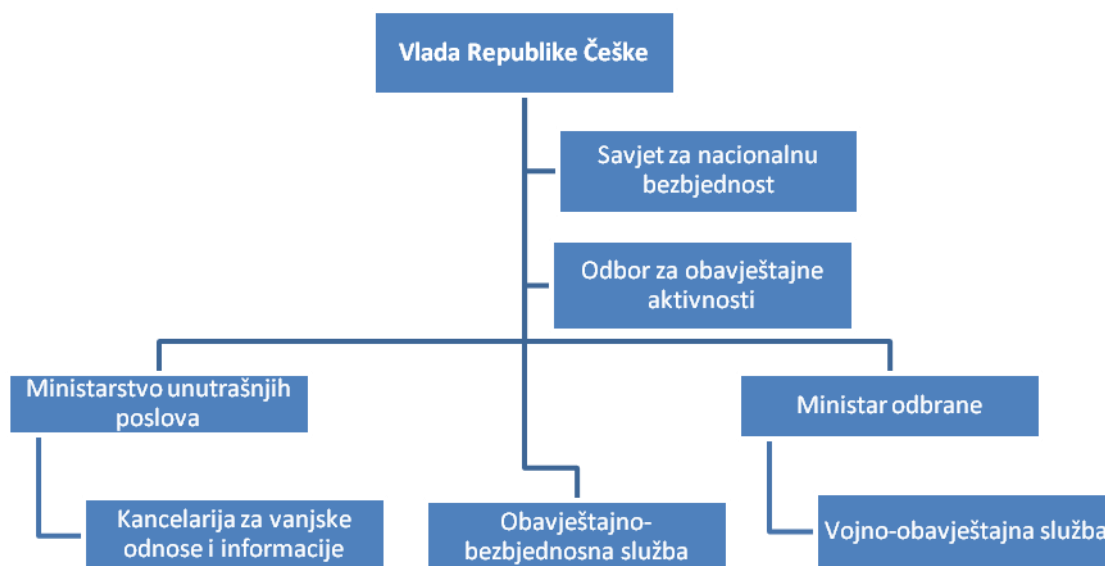
⁸ Ibid.

⁹ Constitutional Act on the Security of the Czech Republic, 110/1998 Sb. *as amended by Constitutional Act No. 300/2000 Sb.* <http://www.usoud.cz/en/constitutional-act-on-the-security-of-the-czech-republic/>

¹⁰ Resolution of the Government of the Czech Republic No. 391 of 10 June 1998 on the National Security Council and on the planning of measures to safeguard the security of the Czech Republic.

Prema podacima na internet stranicama Kancelarije za vanjske odnose i informacije¹¹, sastav Vijeća za nacionalnu bezbjednost čine predsjednik Vlade i članovi Vlade uključujući zamjenika predsjednika Vlade, ministra unutrašnjih poslova, ministra vanjskih poslova, ministra odbrane, ministra industrije i trgovine, ministra zdravlja i saobraćaja, dok na sastancima Vijeća mogu prisustvovati i guverner Nacionalne banke Češke, predsjednik Administracije Državnih materijalnih rezervi i šef Kabineta Vlade Češke.

Odbor za obavještajne aktivnosti predstavlja stalno tijelo Vijeća za nacionalnu bezbjednost i nalazi se na čelu obavještajnih službi. U nadležnost Odbora spada koordinacija aktivnosti obavještajnih službi Češke i pripremanje mjera u vezi sa obavještajnim aktivnostima, kao i obezbjeđenje saradnje državnih organa u toj oblasti. Predsjednik Odbora je predsjednik Vlade, a njegov zamjenik je ministar unutrašnjih poslova. Članovi Odbora su zamjenik predsjednika Vlade, ministar rada i socijalne politike, ministar vanjskih poslova, ministar odbrane, direktori obavještajnih službi Češke i šef Kancelarije Vlade Češke. Odbor ima sekretarijat koji, pored organizacionih i administrativnih aktivnosti, učestvuje u pripremanju stručnih dokumenata.

Izvor: Office for Foreign Relations and Information (Foreign Intelligence Service of the Czech Republic)

Radna tijela Odbora pokrivaju posebne oblasti aktivnosti obavještajnih službi, kao i komunikaciju između službi i ostalih državnih organa. Jedan od tih organa je Odbor direktora obavještajnih službi (eng. *Board of Intelligence Services' Directors*) kojeg čine direktori obavještajnih službi Češke, kao i direktor sektora za odbranu, bezbjednost i vanjsku politiku pri Kabinetu Vlade Češke. Odbor direktora blisko saraduje sa timom specijalista za pitanja terorizma – Udruženom grupom za obavještajne poslove (eng. *Joint Intelligence Group*), koju čine predstavnici pojedinačnih obavještajnih službi i drugih tijela u oblasti bezbjednosti koja se u svom radu fokusiraju na pitanje terorizma. Redovnu procjenu razmjene povratnih informacija između obavještajnih službi i korisnika vrši Radna grupa Koordinatora obavještajnih službi (eng.

¹¹ *Intelligence System*, last updated 29.07.2011.
<http://www.uzsi.cz/en/intelligence-community-of-the-czech-republic.html> (18.2.2014)

Working Group of the Intelligence Services' Coordinator). Pitanja administrativne i organizacione prirode spadaju u nadležnost radne grupe za organizaciona pitanja. Članovi obje grupe su predstavnici članova Odbora koji su ovlašćeni da obavljaju taj posao.¹²

Nadzor i kontrola obavještajnih službi

U skladu sa Zakonom o obavještajnim službama Republike Češke, aktivnosti obavještajnih službi su pod kontrolom Vlade, a pod nadzorom Parlamenta. Vlada obavještava Donji dom Parlamenta Češke o aktivnostima obavještajnih službi, kroz posredovanje parlamentarnog tijela nadležnog za pitanja obavještajnih službi. Vlada obavještava dato tijelo o aktivnostima obavještajnih službi jednom godišnje i kadgod oni to zatraže, kao i svaki put kada su dobijene informacije značajne za zaštitu ustavnog poretka, glavnih ekonomskih interesa, bezbjednosti i odbrane Češke,

Zakon o Bezbjednosno-informativnoj službi definiše opseg i metode parlamentarnog nadzora. Bezbjednosno-informativna služba je odgovorna za prikupljanje i procjenu informacija u vezi sa glavnim pitanjima u oblasti bezbjednosti zemlje, zaštitom ustavnog poretka i ekonomskim interesima.

U skladu sa Zakonom, donji dom Parlamenta formira Stalnu komisiju za nadzor nad radom Bezbjednosno-informativne službe.¹³ Komisiju čini sedam članova, pri čemu jedino poslanici donjeg doma Parlamenta mogu postati članovi Komisije.

U skladu sa Zakonom, članovi Komisije mogu ući u sve objekte i prostorije Službe, a direktor Službe je zadužen za upoznavanje Komisije sa: statutom Službe, nacrtom budžeta, zahtjevima za informacijama od strane Vlade ili Predsjednika, materijalima potrebnim za kontrolu budžeta, internim proceduralnim materijalima. Na zahtjev, direktor Službe upoznaje Komisiju sa izvještajem o aktivnostima Službe, izvještajima o upotrebi posebnih instrumenata istrage u zatvorenim slučajevima, kao i informacijama o broju otvorenih slučajeva i opštim nalazima u vezi sa slučajevima.

Ukoliko Komisija ima sumnje u vezi sa nezakonitim kršenjem ljudskih prava i sloboda od strane Službe, može tražiti informacije i razjašnjenja od strane direktora.¹⁴

¹²Intelligence System, last updated 29. 07. 2011

<http://www.uzsi.cz/en/intelligence-community-of-the-czech-republic.html> (18.3.2014)

¹³ Permanent Commission on Oversight over the work of the Security Information Service
<http://www.psp.cz/en/sqw/snem.sqw?l=cz&id=1135> (18.03.2014)

¹⁴ ECPRD Request No. 1275, *Oversight of Intelligence Agencies*, September, 2009.

2.2 Hrvatska

Zakon o bezbjednosno-obavještajnom sistemu Republike Hrvatske¹⁵ predviđa osnivanje Bezbjednosno-obavještajne agencije i Vojne bezbjednosno-obavještajne agencije. Za poslove ostvarivanja saradnje između Predsjednika Republike Hrvatske i Vlade Republike Hrvatske u usmjeravanju rada bezbjednosno-obavještajnih agencija nadležno je Vijeće za nacionalnu bezbjednost, a za operativno usklađivanje rada bezbjednosno-obavještajnih agencija Savjet za koordinaciju bezbjednosno-obavještajnih agencija.

Rad bezbjednosno-obavještajnih agencija nadziru Hrvatski sabor, Predsjednik Republike, Vlada, Kancelarija Vijeća za nacionalnu bezbjednost i Vijeće za građanski nadzor bezbjednosno-obavještajnih agencija.

Sjednicu *Vijeća za nacionalnu bezbjednost* sazivaju i pitanja o kojima će se raspravljati i odlučivati zajednički utvrđuju predsjednik Republike i predsjednik Vlade. Sjednici Vijeća za nacionalnu bezbjednost predsjedava predsjednik Republike, a odluke Vijeća za nacionalnu bezbjednost potpisuju predsjednik Republike i predsjednik Vlade.

U doba ratnog stanja i stanja neposredne ugroženosti opstanka, nezavisnosti, jedinstvenosti i teritorijalne cjelovitosti Republike Hrvatske u radu Vijeća za nacionalnu bezbjednost učestvuju predsjednik odbora Hrvatskog sabora nadležnog za nacionalnu bezbjednost, ministar nadležan za finansije i ministar nadležan za ekonomiju. Kada Vijeće za nacionalnu bezbjednost raspravlja o stanju nacionalne bezbjednosti u Republici Hrvatskoj, posebno stanju nacionalne bezbjednosti u području odbrane i unutrašnje politike, te u području zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda, u slučajevima velikih prirodnih nepogoda i tehnoloških katastrofa te kada raspravlja o prijedlogu Strategije nacionalne bezbjednosti, može na svoje sjednice pozivati i druge osobe.

Vijeće za nacionalnu bezbjednost pitanja značajna za svoj rad uređuje poslovníkom.

Savjet za koordinaciju bezbjednosno-obavještajnih agencija

Savjet za koordinaciju bezbjednosno-obavještajnih agencija sprovodi odluke predsjednika Republike i Vlade o usmjeravanju rada bezbjednosno-obavještajnih agencija, razrađuje odluke Vijeća za nacionalnu bezbjednost koje se odnose na rad bezbjednosno-obavještajnih agencija i drugih tijela bezbjednosno-obavještajnog sistema, operativno usklađuje rad bezbjednosno-obavještajnih agencija i drugih tijela bezbjednosno-obavještajnog sistema, donosi mišljenja o saradnji sa odgovarajućim službama drugih zemalja, daje prijedloge Vijeću za nacionalnu bezbjednost i preduzima druge mjere za djelotvornost i unapređivanje rada bezbjednosno-obavještajnih agencija.

Savjet za koordinaciju bezbjednosno-obavještajnih agencija čine: član Vlade zadužen za nacionalnu bezbjednost, kao predsjednik Savjeta, savjetnik predsjednika Republike za

¹⁵ Zakon o sigurnosno-obavještajnom sustavu Republike Hrvatske („Narodne novine” broj 79/06 i 105/06) <http://www.propisi.hr/print.php?id=5045> (18.03.2014)

nacionalnu bezbjednost, kao zamjenik predsjednika, direktori bezbjednosno-obavještajnih agencija i načelnik Kancelarije Vijeća za nacionalnu bezbjednost.

Na sjednici Savjeta za koordinaciju bezbjednosno-obavještajnih agencija po potrebi i pozivu predsjednika Savjeta za koordinaciju bezbjednosno-obavještajnih agencija učestvuju i druge osobe, a naročito: Glavni državni tužilac, načelnik USKOK-a, načelnik Policije, načelnik Carine, načelnik Finansijske policije, načelnik Kancelarije za sprečavanje pranja novca, predstavnik Ministarstva vanjskih poslova zadužen za poslove bezbjednosti, načelnik Uprave za zaštitu i spašavanje, te čelnici drugih odgovarajućih inspeksijskih i nadzornih tijela.

Sjednice Savjeta sazivaju se najmanje jednom mjesečno, a mogu se sazvati i po potrebi, odnosno na prijedlog stalnih članova Savjeta.

Savjet za koordinaciju bezbjednosno-obavještajnih agencija pitanja značajna za svoj rad uređuje poslovníkom.

Kancelarija Vijeća za nacionalnu bezbjednost

Kancelarija Vijeća za nacionalnu bezbjednost obavlja stručne i administrativne poslove za Vijeće za nacionalnu bezbjednost i Savjet za koordinaciju bezbjednosno-obavještajnih agencija, obavlja poslove koji Vijeću za nacionalnu bezbjednost omogućavaju analizu izvještaja bezbjednosno-obavještajnih agencija i ocjenu postizanja ciljeva rada bezbjednosno-obavještajnih agencija, ocjenu sprovođenja odluka predsjednika Republike i Vlade u usmjeravanju rada bezbjednosno-obavještajnih agencija te poslove koji predsjedniku Republike i Vladi omogućavaju nadzor nad radom bezbjednosno-obavještajnih agencija.

Kancelarija objedinjuje dostavljene izvještaje i informacije bezbjednosno-obavještajnih agencija, izrađuje periodične izvještaje po područjima bezbjednosno-obavještajnog djelovanja, te analizira i ocjenjuje bezbjednosno-obavještajne podatke od značaja za nacionalnu bezbjednost Republike Hrvatske bitne za obavljanje ustavnih i zakonskih ovlaštenja predsjednika Republike i Vlade.

Na zahtjev predsjednika Republike i predsjednika Vlade, Kancelarija saraduje sa bezbjednosno-obavještajnim agencijama u izradi stratejskih procjena i ocjena bezbjednosnih pojava važnih za nacionalnu bezbjednost Republike Hrvatske.

Kancelarija je glavno državno tijelo odgovorna za utvrđivanje i sprovođenje aktivnosti u vezi sa primjenom mjera i donošenje standarda informacijske bezbjednosti u državnim tijelima u Republici Hrvatskoj, kao i za usklađenost aktivnosti oko primjene mjera i standarda informacijske bezbjednosti u razmjeni klasifikovanih podataka između Republike Hrvatske i stranih zemalja i organizacija.

U okviru Kancelarije djeluje Centralni registar za prijem, čuvanje i distribuciju informacija i dokumenata koji se razmjenjuju sa stranim zemljama i organizacijama.

Kancelarija dostavlja godišnje i vanredne izvještaje o svom radu, godišnje i vanredne izvještaje o poslovima stručnog nadzora rada bezbjednosno-obavještajnih agencija i Operativno-tehničkog

centra za nadzor telekomunikacija predsjedniku Republike i predsjedniku Vlade. Godišnje izvještaje koji se odnose na poslove nadzora poduzete u svrhu kontrole poštivanja Ustavom zajamčenih prava građana Kancelarija dostavlja i predsjedniku Hrvatskog sabora i odboru nadležnom za nacionalnu bezbjednost, a vanredne izvještaje o poslovima stručnog nadzora dostavljaju se predsjedniku Hrvatskog sabora i odboru nadležnom za nacionalnu bezbjednost kada se nadzor vrši na osnovu njihovog zahtjeva.

Kancelarija ne smije obavljati poslove koji su prema odredbama ovog Zakona poslovi bezbjednosno-obavještajnih agencija i ne smije u obavljanju svojih poslova primjenjivati mjere koje treba da primjenjuju bezbjednosno-obavještajne agencije.

Radom Kancelarije upravlja načelnik Kancelarije koji se imenuje na period od četiri godine, odnosno razrješava rješenjem koje potpisuju predsjednik Republike i predsjednik Vlade. Ista osoba može na dužnost načelnika Kancelarije biti imenovana najviše dva puta uzastopno.

Načelnik Kancelarije može prije isteka mandata biti razriješen: ako to sam zatraži; ako trajno izgubi sposobnost da obavlja svoju dužnost; ako ne obezbijedi obavljanje poslova iz djelokruga Kancelarije; zbog povrede Ustava, zakona ili drugih propisa, zloupotrebe položaja ili prekoračenja ovlašćenja, povrede tajnosti klasifikovanih podataka te optužbe za krivično djelo koje ga čini nedostojnim za obavljanje dužnosti.

Načelnik Kancelarije je državni zvaničnik u smislu Zakona o obvezama i pravima državnih zvaničnika.¹⁶

Nadzor nad bezbjednosno-obavještajnim agencijama

Nadzor nad bezbjednosno-obavještajnim agencijama sprovode:

- Hrvatski sabor (parlament);
- Kancelarija Vijeća za nacionalnu bezbjednost;
- Vijeće za građanski nadzor bezbjednosno-obavještajnih agencija.

Parlamentarni nadzor

Nadzor nad bezbjednosno-obavještajnim agencijama obavlja *Hrvatski sabor* neposredno i putem odbora Hrvatskog sabora nadležnog za nacionalnu bezbjednost, te putem Vijeća za građanski nadzor bezbjednosno-obavještajnih agencija.

Prilikom sprovođenja nadzora, Hrvatski sabor može zatražiti:

- od bezbjednosno-obavještajne agencije izvještaj o radnjama i mjerama koje sprovodi;
- od predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske izvještaj o preduzetim mjerama tajnog prikupljanja podataka ili o preduzetim mjerama tajnog prikupljanja podataka prema određenim osobama;

¹⁶ Više odredbi o funkcionisanju Ureda Vijeća za nacionalnu bezbjednost pogledati u Zakonu o sigurnosno-obavještajnom sustavu Republike Hrvatske („Narodne novine” broj 79/06 i 105/06)
<http://www.propisi.hr/print.php?id=5045>

- od bezbjednosno-obavještajnih agencija izvještaj o sprovođenju mjera tajnog prikupljanja podataka ili o sprovođenju mjera tajnog prikupljanja podataka prema određenim osobama;
- izvještaj o tome prikupljaju li bezbjednosno-obavještajne agencije podatke koji se tiču poslanika ili osobe koja je član njegove porodice.

Pri sprovođenju nadzora nad bezbjednosno-obavještajnim agencijama Hrvatski sabor, odnosno odbor nadležan za nacionalnu bezbjednost može zatražiti od Kancelarije dostavljanje izvještaja i obavljanje stručnog nadzora nad bezbjednosno-obavještajnim agencijama.

Odbor Hrvatskog sabora nadležan za nacionalnu bezbjednost može obaviti i neposredan nadzor bezbjednosno-obavještajnih agencija. U slučaju obavljanja neposrednog nadzora primjenjuju se odredbe Zakona o sigurnosno-bezbjednosnom sistemu Republike Hrvatske koje određuju postupanje Kancelarije Vijeća za nacionalnu bezbjednost pri obavljanju stručnog nadzora.

Osim toga, odbor Hrvatskog sabora nadležan za nacionalnu bezbjednost ovlašten je za saslušanje direktora i službenih lica bezbjednosno-obavještajnih agencija o tome jesu li neke mjere i radnje tih agencija bile nezakonite, raspravljanje o zakonitosti finansijskog i materijalnog poslovanja bezbjednosno-obavještajnih agencija, razmatranje izvještaja narodnog branioca o zaštiti ustavnih i zakonskih prava građana u postupcima koje preduzimaju bezbjednosno-obavještajne agencije, te razmatranje rada bezbjednosno-obavještajnih agencija u vezi s vanjskom politikom Republike Hrvatske.

Kada Hrvatski sabor ili odbor Hrvatskog sabora nadležan za nacionalnu bezbjednost zatraži izvještaje i dokumentaciju ili potrebne podatke od bezbjednosno-obavještajnih agencija, Savjet za koordinaciju bezbjednosno-obavještajnih agencija i predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske u navedenim slučajevima, o tome se obavještava Kancelarija, te će načelnik Kancelarije i direktora nadležne bezbjednosno-obavještajne agencije pozvati da prisustvuje sjednici na kojoj se raspravlja o pitanjima iz rada bezbjednosno-obavještajne agencije.

Informacije Hrvatskom saboru, odnosno odboru Hrvatskoga sabora nadležnom za nacionalnu bezbjednost, ne mogu sadržati podatke o licima sa kojima je saradivala agencija u sprovođenju svoje djelatnosti i podatke dobijene od stranih obavještajnih ili bezbjednosnih službi/agencija osim ukoliko to dopuste te službe/agencije ili po odluci Vijeća za nacionalnu bezbjednost. Radom odbora Hrvatskog sabora nadležnog za nacionalnu bezbjednost predsjedava poslanik iz reda najzastupljenije opozicione partije.

Stručni nadzor nad radom bezbjednosno-obavještajnih agencija

Stručni nadzor nad radom bezbjednosno-obavještajnih agencija i Operativno-tehničkog centra za nadzor telekomunikacija (OTC) obavlja Kancelarija Vijeća za nacionalnu bezbjednost.

U obavljanju poslova stručnog nadzora Kancelarija:

- prati i nadzire zakonitost rada;
- prati i nadzire ostvarivanje propisanih ciljeva i djelokruga rada;
- prati i nadzire djelotvornost i svrsishodnost rada;

- nadzire primjenu mjera tajnog prikupljanja podataka kojima se ograničavaju ustavna ljudska prava i temeljne slobode;
- nadzire uporebu finansijskih sredstava;
- nadzire koordinaciju i saradnju između bezbjednosno-obavještajnih agencija i odgovarajućih službi drugih zemalja.

U obavljanju poslova, Kancelarija može vršiti uvid u izvještaje i druga dokumenta bezbjednosno-obavještajnih agencija i OTC-a, obavljati razgovore sa načelnicima i zaposlenima bezbjednosno-obavještajnih agencija i OTC-a, u svrhu utvrđivanja činjenica potrebnih za ocjenu zakonitosti rada.

Bezbjednosno-obavještajne agencije dužne su da službenim licima Kancelarije na njihov obrazloženi zahtjev omoguće uvid u podatke o identitetu izvora agencija samo u slučaju ako je to neophodno radi ostvarivanja ciljeva nadzora u konkretnom slučaju. U slučaju izričitog neslaganja sa zahtjevom direktori sigurnosno-obavještajnih agencija mogu zatražiti da odluku o konkretnom slučaju donese Vijeće za nacionalnu bezbjednost.

Kada Kancelarija utvrdi postupanja bezbjednosno-obavještajnih agencija kojima se kršio ili krši Ustav i zakoni Republike Hrvatske, načelnik Kancelarije dužan je da poduzme mjere kojima će se odmah ukloniti uočene nepravilnosti i o tome obavijestiti Predsjednika Republike i predsjednika Vlade, te predsjednika Hrvatskog Sabora ukoliko je nadzor obavljen na zahtjev Sabora, odnosno odbora Hrvatskog sabora nadležnog za nacionalnu bezbjednost.

Građanski nadzor nad radom bezbjednosno-obavještajnih agencija

U cilju ostvarivanja građanskog nadzora nad radom bezbjednosno-obavještajnih agencija osniva se Vijeće za građanski nadzor bezbjednosno-obavještajnih agencija. Vijeće se sastoji od predsjednika i šest članova koje imenuje Hrvatski sabor.

Za članove Vijeća mogu biti imenovani hrvatski državljani visoke stručne spreme, pri čemu najmanje po jedan član Vijeća moraju biti diplomirani pravnik, diplomirani politolog i dipl.ing. elektrotehnike. Predsjednik i članovi Vijeća imenuju se na četiri godine i nakon isteka mandata mogu biti ponovno imenovani. Predsjednik i članovi Vijeća za zakonitost svog rada odgovorni su Hrvatskom saboru, a nadzor nad zakonitošću njihovog rada sprovodi odbor Hrvatskog sabora nadležan za nacionalnu bezbjednost.

Pitanja bitna za rad Vijeća koja nijesu uređena ovim Zakonom, i obavljanje administrativnih poslova za Vijeće, uređuju se aktom Hrvatskog sabora na prijedlog odbora Hrvatskog sabora nadležnog za nacionalnu bezbjednost.

Vijeće obavlja sljedeće poslove:

- prati zakonitost rada bezbjednosnih službi;
- prati i nadzire primjenu mjera tajnog prikupljanja podataka kojima se ograničavaju ustavna ljudska prava i temeljne slobode;

- prikupljene podatke dostavlja u formi obavještenja Vijeću za nacionalnu bezbjednost, predsjedniku Hrvatskog sabora, predsjedniku odbora Hrvatskog sabora nadležnog za nacionalnu bezbjednost, te direktorima bezbjednosno-obavještajnih agencija, te
- daje obavještenja i o načinu podnošenja zahtjeva definisanih ovim Zakonom.

Pri obavljanju definisanih dužnosti Vijeće može vršiti uvid u izvještaje i druga dokumenta bezbjednosno-obavještajnih agencija, obavljati razgovore sa načelnicima i službenim licima bezbjednosno-obavještajnih agencija, kada je to nužno radi utvrđivanja činjenica potrebnih za ocjenu zakonitosti rada agencija.

Vijeće poslove obavlja na osnovu sljedećeg: programa koji donosi odbor za nacionalnu bezbjednost, zahtjeva građana, državnih tijela i pravnih lica u vezi sa nezakonitim postupcima ili nepravilnostima u radu bezbjednosno-obavještajnih agencija, posebno u slučajevima kršenja Ustavom garantovanih ljudskih prava i temeljnih sloboda.

O izvršenom nadzoru izvještava se podnosilac zahtjeva. Vijeće će se u odgovoru na zahtjev ograničiti isključivo na primjedbe date u zahtjevu. Ukoliko se izvršenim nadzorom utvrdi postojanje nezakonitosti, predsjednik Vijeća obavijestiće o rezultatima nadzora Predsjednika Republike Hrvatske, predsjednika Hrvatskog sabora, predsjednika Vlade i Glavnoga državnog tužioca. Na zahtjev predsjednika Hrvatskog sabora, a najmanje jednom u šest mjeseci, predsjednik Vijeća podnosi izvještaj o radu Vijeća. Predsjednik i članovi Vijeća dužni su da čuvaju sve podatke koje saznaju pri obavljanju poslova Vijeća.

2.3 Letonija

Zakon o nacionalnoj bezbjednosti Letonije¹⁷ uređuje nacionalni bezbjednosni sistem, nadležnosti lica ili institucija odgovornih za funkcionisanje nacionalnog bezbjednosnog sistema, kao i načela i procedure za koordinaciju, sprovođenje i kontrolu njihovih aktivnosti. Nadležnosti Vijeća za nacionalnu bezbjednost obuhvataju koordinacija zajedničke politike države u oblasti nacionalne bezbjednosti, koju sprovode državne institucije, i razmatranje tokova razvoja i problema u toj oblasti, kao i razmatranje planova u vezi sa nacionalnom bezbjednošću.

U nastavku su date nadležnosti institucija (uključujući Parlament Letonije) i lica u vezi sa aktivnostima u okviru obavještajno-bezbjednosnog sektora u Letoniji.

Nadležnost Parlamenta Letonije

Parlament Letonije:

- 1) Donosi zakone u oblasti nacionalne bezbjednosti;
- 2) Odobrava koncept nacionalne bezbjednosti i državne odbrane;
- 3) Vršiti parlamentarni nadzor nad aktivnostima nacionalnih oružanih snaga;

¹⁷ National Security Law (amended 9 November 2006), <http://www.mfa.gov.lv/en/security/basic/4536/#7> (18.3.2014)

- 4) Određuje osnovnu strukturu i veličinu nacionalnih oružanih snaga, kao i principe za zapošljavanje osoblja;
- 5) Određuje principe za odabir osoblja u institucijama za nacionalnu bezbjednost;
- 6) Daje saglasnost i nadzire upotrebu budžetskih sredstava namijenjenih za potrebe nacionalne bezbjednosti;
- 7) Odlučuje o korišćenju jedinica nacionalnih oružanih snaga van državnih granica u skladu sa procedurama koje su uređene zakonom;
- 8) U skladu sa zakonom, imenuje i razrješava dužnosti zvaničnike bezbjednosnih institucija i institucija za nacionalnu bezbjednosti;
- 9) Odlučuje o deklaraciji i početku rata;
- 10) Procjenjuje opravdanost vanrednog stanja ili mobilizacije;
- 11) Razmatra premijerov godišnji izvještaj u vezi sa nacionalnom bezbjednošću.

Nadležnost Odbora za nacionalnu bezbjednost Parlamenta Letonije

- 1) Za rad poslanika u Odboru za bezbjednost neophodna je posebna dozvola prve kategorije za pristup zvaničnim tajnama. Ukoliko poslanik koji je izabran u sastav Odbora nema potrebnu dozvolu, sastancima Odbora će prisustvovati nakon dobijanja dozvole.
- 2) Odbor za nacionalnu bezbjednost u Parlamentu Letonije:
 - procjenjuje i prihvata nacrt budžeta za institucije za nacionalnu bezbjednost;
 - vrši parlamentarni nadzor aktivnosti i korišćenja budžetnih sredstava u institucijama za nacionalnu bezbjednost;
 - vrši saslušanja zvaničnika institucija za nacionalnu bezbjednost, te razmatra rezultate sprovedenih aktivnosti pomenutih institucija. Takođe, pred Odborom se predstavljaju izvještaji Kabineta;
 - razmatra predloge za imenovanje i razrješenje direktora Biroa za zaštitu Ustava (*Constitution Protection Bureau*).

Nadležnosti predsjednika Letonije

- 1) Predsjednik Letonije:
 - obavlja dužnost vrhovnog komandanta nacionalnih oružanih snaga;
 - predsjedava Savjetodavnim odborom za nacionalnu bezbjednost;
 - imenuje vrhovnog komandanta nacionalnih oružanih snaga za vrijeme rata;
 - osniva Vojni savjet predsjednika;
 - predlaže komandanta nacionalnih oružanih snaga kojeg podržava Parlament Letonije;
 - predlaže Parlamentu Letonije da izda deklaraciji i objavi rat.
- 2) U skladu sa propisima o korišćenju informacija predsjednik ima, po sopstvenom zahtjevu, pravo na dostupnost svih informacija u vezi sa državnim institucijama i kancelarijama.

Nadležnost predsjednika Vlade Letonije

- sprovođenje mjera prevencije i suzbijanja opasnih situacija u državi;
- podnošenje godišnjeg izvještaja Parlamentu Letonije u vezi sa nacionalnom

- bezbjednošću;
- koordinisanje aktivnosti ministarstava iz oblasti nacionalne bezbjednosti;
 - organizovanje priprema i sprovođenja planova i koncepcija za nacionalnu bezbjednost, državnu odbranu i mobilizaciju nacionalne ekonomije;
 - donošenje odluke u vezi sa izvršenjem ili neizvršenjem napada protiv vazduhoplovne letilice na teritoriji Republike Letonije kao posljednjem sredstvu u cilju sprečavanja nanošenja štete interesima nacionalne bezbjednosti. Takođe, ukoliko postoji osnovano vjerovanje da se letilica koristi kao oružje za uništavanje života ljudi, a ministar odbrane nije u mogućnosti da izda naređenje, u tom slučaju, predsjednik Vlade donosi odluku.

Nadležnost Kabineta Vlade

- bezbjedenje neophodnih sredstava državnim institucijama za sprovođenje zadataka iz oblasti nacionalne bezbjednosti;
- predlaganje i razrješavanje dužnosti zvaničnika u institucijama odbrane, sistemu Ministarstva unutrašnjih poslova i institucija za nacionalnu bezbjednost;
- odobravanje stvaranja grupe državnih objekata ključnih za državnu bezbjednost i sprovođenje mjera za bezbjednost;
- da u skladu sa zakonom proglasi vanredno stanje i mobilizaciju;
- odlučivanje o učestvovanju jedinica nacionalnih oružanih snaga u međunarodnim humanitarnim i spasonosnim akcijama, kao i o vojnim obukama van granica Letonije;
- odlučivanje o podršci oružanim snagama Sjevernoatlanskom sporazumnom savezu (NATO) i državama članicama EU u toku vanrednog stanja, kao i jačanju kapaciteta državne odbrane za vrijeme mira;
- određivanje vrste, inteziteta i prirode opasnosti po državu u skladu sa sistemom nacionalne bezbjednosti koji podrazumijeva hitan nivo pripravnosti.

Kabinet ima pravo da:

- u skladu sa propisima o korišćenju informacija koje obezbjeđuje zakon, zahijeva i dobije informacije o institucijama za nacionalnu bezbjednost;
- u okviru ovlašćenja dodijeli određene zadatke institucijama za nacionalnu bezbjednost.

Nadležnost Ministarstva odbrane

1) Nadležnosti Ministarstva odbrane su:

- izrada i sprovođenje državne politike u oblasti odbrane;
- izrada plana sredstava neophodnih za državnu bezbjednost i podnošenje relevantnih predloga Kabinetu;
- obrazovanje kadrova u upravi i vojsci koji su uključeni u državnu bezbjednost.

2) Ministar odbrane vrši civilnu kontrolu nad nacionalnim oružanim snagama i drugim institucijama koje djelaju u sklopu ministarstva.

3) Ministar odbrane će u slučaju osnovanog vjerovanja da će vazduhoplovna letilica biti iskorišćena kao oružje za uništenje života ljudi, kao posljednje sredstvo u slučaju sprečavanja

nanošenja štete interesima nacionalne bezbjednosti, donijeti odluku o izvršenju ili neizvršenju napada na letilice na teritoriji Republike Letonije.

Nadležnosti Vrhovnog komandanta nacionalnih oružanih snaga

- upravljanje vojnom odbranom države;
- mobilizacija rezervi nacionalnih oružanih snaga i nacionalne ekonomije u svrhe odbrane države;
- izdavanje naredbi za ograničavanje prava i sloboda pojedinaca.

Nadležnost Ministarstva unutrašnjih poslova

1) Nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova i institucija koje djeluju u okviru ministarstva:

- izrada nacarta i sprovođenje državne politike u vezi sa unutrašnjim poslovima;
- zaštita javnog reda i sigurnosti;
- zaštita prava i zakonskih interesa lica;
- registracija fizičkih lica i obezbjeđivanje i kontrolisanje zakonskog prebivališta u državi;
- sprovođenje mjera zaštite od požara, spasavanja i civilne zaštite;
- kontrola i zaštita granica Republike Letonije, u okviru nadležnosti koje su zakonom propisane;
- koordiniranje aktivnosti institucija i javnih organizacija u vezi sa održavanjem javnog reda na lokalnom i na nivou države;
- predviđanje i sprečavanje nastanka opasnosti po državu i društvo, kao i nacionalnu ekonomiju.

2) Ministar za unutrašnje poslove će, na osnovu preporuke šefa službe državne bezbjednosti i procedure koje je utvrdio Kabinet, proglasiti nivo opasnosti od terorističkog napada.

Nadležnost Ministarstva vanjskih poslova

- sprovođenje državne politike u oblasti spoljašnje bezbjednosti;
- koordinacija potpisivanja međunarodnih sporazuma, obavezujućih u Letoniji, u oblasti nacionalne sigurnosti;
- analiza vanjskih i unutrašnjih politika u drugim zemljama.

Institucije za nacionalnu bezbjednost

(1) Institucije za nacionalnu bezbjednost su državne institucije koje, u cilju realizacije zadataka utvrđenih u sistemu nacionalne bezbjednosti, vrše obavještajne i kontraobavještajne poslove, kao i istražne operativne aktivnosti.

(2) Skup institucija nadležnih za državnu bezbjednost čine:

- Biro za zaštitu Ustava;
- Vojna obavještajna i bezbjednosna služba nacionalnih oružanih snaga,

- Tajna policija.

(3) Nadležnost institucija za državnu bezbjednost se uređuje posebnim zakonom.

Služba za analizu informacija

Služba za analizu informacija je institucija državne uprave koju nadzire Kabinet Vlade. Služba:

- vrši procjenu i analizu informacija dobijenih od institucija za nacionalnu bezbjednost, te ih prosljeđuje članovima Vijeća za nacionalnu bezbjednost;
- priprema relevantne predloge i preporuke za Odbor za nacionalnu bezbjednost u Parlamentu Letonije, predsjednika i Kabinet;
- daje predloge članovima Vijeća za nacionalnu bezbjednost u odnosu na smjernice i prioritete institucija za nacionalnu bezbjednost;
- analizira i predviđa opasnost u državi.

Šef Službe za analizu informacija se imenuje na ovu funkciju i razrješava na osnovu prijedloga Kabineta i Vijeća za nacionalnu bezbjednost. Podzakonske akte Službe za analizu informacija odobrava Kabinet. Prije davanja odobrenja, nacrt podzakonskog akta koordinira parlamentarni Odbor za nacionalnu bezbjednost.

Zvaničnici Službe za analizu informacija

Uslovi rada u Službi, ograničenje prava, odgovornost, socijalne garancije i zaštita propisa o informacijama koji se odnose na zvaničnike institucija državne bezbjednosti uređeni su Zakonom o institucijama državne bezbjednosti i primjenjuju se na zvaničnike Službe za analizu informacija. Primanja zvaničnika iz Službe za analizu informaciju utvrđuje Kabinet.

Nadležnosti drugih ministarstava i državnih institucija

Ostala ministarstva i državne institucije obavljaju zadatke u oblasti nacionalne bezbjednosti, u cilju garancije sprovođenja primjene koncepcija i planova u vezi sa nacionalnom bezbjednošću i odbranom države, kao i efikasnijim mjerama za upravljanje situacijama koje su opasne po državu.

Nadležnosti lokalne samouprave

- obezbjeđivanje javnog reda na administrativnim teritorijama relevantnih lokalnih samouprava;
- obavljanje poslova državne uprave koji su povjereni relevantnim lokalnim samoupravama, u skladu sa procedurama propisanim zakonom;
- sprovođenje mjera navedenih u planovima za upravljanje u slučaju vanrednog stanja;
- pružanje podrške institucijama za nacionalnu bezbjednost i nacionalnim oružanim snagama u cilju sprovođenja mjera za nacionalnu bezbjednost.

2.4 Mađarska

Zakon o službama za nacionalnu bezbjednost¹⁸ predviđa da Vlada vrši nadzor nad nacionalnim službama civilne bezbjednosti (eng. *National Civil Security Services*) preko postavljenog ministra koji ne smije biti iz resora za bezbjednost, nacionalnu odbranu ili pravdu; dok nadzor nad nacionalnim službama vojne bezbjednosti (eng. *National Military Security Services*) vrši ministar zadužen za nacionalnu odbranu. Postavljeni ministar vrši nadzor nad zakonitošću i opravdanosti operacija, kao i obavljanjem zadataka službi za nacionalnu bezbjednosti. Dodatno, dostavlja predsjedniku Vlade predloge za imenovanja ili razrješenja generalnih direktora ovih službi, predsjedniku Republike predlaže imenovanja generala, imenuje pukovnike na predlog generalnih direktora, odobrava imenovanje ili razrješenje lica predloženih za pozicije koje zahtijevaju čin generala.

Zakonom je propisano da parlamentarni nadzor nad službama za nacionalnu bezbjednost vrši Parlament putem Odbora za nacionalnu bezbjednost. Predsjedavajući Odbora mora uvijek biti poslanik iz redova opozicije.

Odbor može zatražiti informaciju od postavljenog ministra i generalnih direktora službi za nacionalnu bezbjednost, dok istovremeno obavještava ministra o bezbjednosnoj situaciji u zemlji, kao i o operacijama i aktivnostima službi za nacionalnu bezbjednost. Ukoliko Odbor pretpostavi nezakonitosti ili nepravilnosti u radu službi, može zatražiti od ministra da sprovede istragu i informiše Odbor o rezultatima istrage. Štaviše, Odbor može samostalno obaviti istragu za utvrđivanje činjenica, tokom koje bi mu bio dopušten uvid u preporučena dokumenta Vijeća za nacionalnu bezbjednost u vezi sa datim slučajem, te sprovedi saslušanje zaposlenih u službama bezbjednosti, ukoliko smatra da neka od njih nezakonito obavlja poslove.¹⁹

2.5 Njemačka

Pravni osnov za rad parlamentarnog Vijeća za kontrolu je sadržan u članu 45d Ustava Njemačke²⁰ koji propisuje da Bundestag formira vijeće koje vrši nadzor nad obavještajnim aktivnostima Federacije, a da se materija bliže uređuje saveznim zakonom.

Nadzor nad radom obavještajnih službi vrši njemački Bundestag, tj. radna tijela Bundestaga, tačnije parlamentarno Vijeće za kontrolu, Komisija G10 i Odbor za povjerljiva pitanja koji funkcioniše u okviru Odbora za budžet. Nadzor se vrši i od strane sudova, Saveznog komesara za zaštitu podataka i slobodan pristup informacijama, kao i Saveznog suda za reviziju.

Parlamentarno Vijeće za kontrolu

Parlamentarno Vijeće za kontrolu (eng. *Parliamentary Control Panel*) vrši nadzor nad radom obavještajnih službi na saveznom nivou. Vijeće može zahtijevati podnošenje detaljnih

¹⁸Act 125 of 1995 on the National Security Services

¹⁹ECPRD Request 1433 "Control and supervision of national security, intelligence, and counter-intelligence service", April 2010

²⁰Basic Law for the Federal Republic of Germany, May 1949

informacija od strane Savezne vlade o opštim aktivnostima saveznih obavještajnih službi, kao i o poslovanju od posebnog značaja.²¹

Savezna vlada je dužna da izvještava parlamentarno Vijeće o opštim aktivnostima obavještajnih službi, te o poslovanju od posebnog značaja. Takođe, obavezna je izvještavati Vijeće o drugim aktivnostima, ukoliko Vijeće to zahtijeva. Među nadležnostima Vijeća spada i njegovo pravo da ispita dosijee i podatke koji su u posjedu obavještajnih službi, pravo da intervjuiše pripadnike obavještajnih službi, kao i pravo na pristup svim jedinicama obavještajnih službi. U pojedinim slučajevima, djelujući dvotrećinskom većinom svojih članova, može angaživati stručnjaka da ocijeni ispunjavanje svojih dužnosti u okviru nadzora.

Vijeće izvještava Bundestag o svojim nadzornim aktivnostima sredinom saziva, kao i na kraju svakog saziva. Osim toga, pojedine aktivnosti se mogu javno ocijeniti, uz prethodnu saglasnost dvije trećine članova Komisije od ukupnog broja prisutnih članova na nekoj od sjednica Vijeća. U svim drugim slučajevima, rasprave na Vijeću podliježu strogoj tajnosti. Vijeće, takođe, učestvuje u raspravi o godišnjem budžetu obavještajnih službi. U ovom slučaju, Odbor za povjerljiva pitanja, koji funkcioniše u Okviru odbora za budžet, djeluje kao matični odbor.

Vijeće ima posebnu moć nadzora po pitanju ograničenja u vezi sa tajnosti prepiski, pošte i telekomunikacija od strane obavještajnih službi. Vijeće imenuje članove tijela pod nazivom Komisija G10, čiji je pristanak neophodan za svaku pojedinu restriktivnu mjeru. Postoje određene mjere nadzora za koje je potrebna saglasnost samog parlamentarnog Vijeća. Na kraju, Federalna vlada mora izvještavati parlamentarno Vijeće na šestomjesečnom nivou o svim poštanskim i telekomunikacijskim mjerama nadzora preduzetim od strane obavještajnih službi. Nakon toga, Vijeće podnosi godišnji izvještaj Bundestagu.

Komisija G10

Komisija G10 odlučuje o nužnosti i prihvatljivosti svih mjera koje ograničavaju privatnost prepiski, pošta i telekomunikacija u skladu sa članom 10 Ustava Njemačke, u posjedu sve tri obavještajne službe.

Ukoliko, na primjer, obavještajna služba želi da prisluškuje telefonsku liniju, viši rang u službi mora podnijeti pisani zahtjev Saveznom ministarstvu za unutrašnje poslove. Ukoliko Ministarstvo da saglasnost, Komisija G10 ima pravo da reaguje. Mjera nadzora se ne može sprovesti bez saglasnosti Komisije.

Pored ovog, moć nadzora Komisije podrazumijeva cijeli proces snimanja, analiziranja i korišćenja ličnih podataka dobijenih kroz nadzor. Ako je mjera nadzora pri kraju, odluka mora biti donešena da li lice ili tijelo može biti informisano o nadzoru. Ova odluka takođe podliježe kontroli od strane Komisije G10.

Na kraju, Komisija G10 prima pritužbe i istražuje navodna nezakonita ograničenja po pitanju temeljnih prava sadržanih u članu 10 Ustava Njemačke.

²¹Internet stranice njemačkog Bundestaga
https://www.bundestag.de/htdocs_e/bundestag/committees/bodies/scrutiny (18.3.2014)

Komisija G10 se sastaje najmanje jednom mjesečno. Osim toga, obavlja posjete inspeksijske prirode obavještajnim službama. Komisiji i njenim članovima moraju biti pružene bilo kakve informacije koje zahtijevaju, pristup kompletnoj dokumentaciji i podacima, kao i pristup svim službenim prostorijama u bilo kojem trenutku.

2.6 Slovačka

Slovačka informativna služba (eng. *the Slovak Information Service, SIS*) je osnovana i uređena Zakonom o informativnoj službi Slovačke²².

Osim SIS-a, postoji Agencija za nacionalna bezbjednost (eng. *National Security Authority, NSA*) kao centralno tijelo državne administracije, nadležno za zaštitu tajnih podataka, šifrovanje podataka i elektronski potpis.

Nadzor nad aktivnostima SIS-a odvija se na tri nivoa: Parlament, Vlada i sudstvo.

Na parlamentarnom nivou nadzor se vrši kroz rad dva posebna odbora u Parlamentu Slovačke²³ i jedan odbor za recenziju:

- Posebni odbor za nadzor nad radom SIS-a (*Special Control Committee for the Control of Activities of the Slovak Intelligence Service*), čiji su članovi poslanici iz redova vladajuće koalicije i opozicije;
- Posebni odbor za nadzor nad radom NSA-a (*Special Oversight Committee for the Oversight of Activities of the NSA*);
- Odbor za recenziju odluka NSA (eng. *Committee for the Review of Decisions of the NSA*)

Ovlašćenja Parlamenta Slovačke u odnosu na obavještajnu i službu bezbjednosti definisana su Poslovníkom Parlamenta²⁴ i Zakonom o SIS-u. Najmanje jednom godišnje direktor SIS-a podnosi Parlamentu izvještaj o sprovođenju ciljeva definisanih zakonom, pri čemu, shodno Poslovníku, Parlament Slovačke ima pravo da traži dodatne izvještaje o posebnim pitanjima. Parlament, između ostalog, odobrava budžet SIS-u. Takođe, ima pravo da na prijedlog Vlade imenuje, odnosno razriješi dužnosti direktora NSA.

Poslovníkom Parlamenta Slovačke i Zakonom o SIS-u propisuje se da su rasprave u posebnim odborima zatvorene za javnost, osim za predsjednika Parlamenta i lica kojima je prethodno odobreno prisustvo od strane odbora.

Zakon o SIS-u obavezuje obavještajne službe da, ukoliko im se zatraži, obezbijede nadzornom tijelu Parlamenta sljedeće:

²² 46 /1993 The Act of the National Council of the Slovak Republic dated January 21, 1993 on the Slovak Information Service, http://www.sis.gov.sk/files/zakony/act_46_1993.pdf

²³ Internet stranica Parlamenta Slovačke <http://www.nrsr.sk/web/>

²⁴ Act of the National Council of the Slovak Republic 350/1996 on Rules of Procedure of the National Council of the Slovak Republic (amended 320/2005) http://www.nrsr.sk/web/Static/en-US/NRSR/Dokumenty/rules_of_procedure.pdf

- Statut obavještajne službe;
- Podatke neophodne za nadzor nad korišćenjem budžetskih sredstava od strane obavještajne službe;
- Unutrašnje propise koji uređuju: ciljeve i unutrašnju organizaciju obavještajne službe; uslove za primjenu posebnih mjera; način i metode skladištenja dokumenata; zaduženja zaposlenih;
- Plan rada i Izvještaj o radu obavještajne službe.

Zakonom o SIS–u takođe se uređuju način izbora članova odbora koji vrše nadzor nad obavještajnom i službom bezbjednosti. Tačnije, članove ovih nadzornih tijela bira Parlament Slovačke na početku mandata, kada određuje strukturu i način rada ovih tijela. Ukoliko poslanik koji je član jednog od odbora za vršenje nadzora, napusti parlamentarnu grupu kojoj je do tada pripadao, mora se odreći članstva u nadzornom tijelu.

Na nivou Vlade Slovačke, nadzor se ispoljava kroz kombinaciju sistema upravljanja i pružanja garancija. Ovdje se vrši i finansijski nadzor. Ne postoji ministarstvo ili ministar u čijoj nadležnosti je nadzor nad radom obavještajne i službe bezbjednosti.

Nadzor na nivou sudstva i tužilaštva vrši se ukoliko SIS krši zakon ili koristi tehniku za prisluškivanje bez prethodnog sudskog odobrenja.²⁵

2.7 Slovenija

Uredbom o Savjetu za nacionalnu bezbjednost uređuje se sastav i funkcionisanje Savjeta za nacionalnu bezbjednost, koji je odgovoran za koordinaciju nacionalno-bezbjednosne politike, kao i vođenje i koordinaciju aktivnosti koje se sprovode u ostvarivanju nacionalnih interesa i ciljeva u oblasti nacionalne bezbjednosti.

Sekretarijat, čije članove imenuje Vlada, koordinira operativnim aktivnostima rada Savjeta za nacionalnu bezbjednost (čiji sastav i nadležnosti su predstavljeni u tabelarnom prikazu), odgovoran je za koordinirano sprovođenje stavova Savjeta za nacionalnu bezbjednost i vrši druge poslove za potrebe Savjeta.

Sekretarijat čine:

- direktor Obavještajne-bezbjednosne agencije, koji je na čelu Sekretarijata,
- generalni sekretar Vlade,
- direktor Uprave Policije,
- načelnik Generalštaba Slovenske vojske,
- generalni direktor Obavještajno-bezbjednosne službe Ministarstva odbrane,
- državni sekretar u Ministarstvu vanjskih poslova,
- državni sekretar u Ministarstvu odbrane,
- državni sekretar u Ministarstvu unutrašnjih poslova,
- Komandant civilne zaštite Republike Slovenije,

²⁵ ECPRD Request 1433 "Control and supervision of national security, intelligence, and counter-intelligence service", April 2010

- direktor Službe Vlade Republike Slovenije za zakonodavstvo i
- savjetnik predsjednika Vlade za nacionalnu bezbjednost ili lice koje odredi.

Predsjednik Savjeta može odrediti da savjetnik predsjednika Vlade za nacionalnu bezbjednost prati sprovođenje odluke Vlade u vezi sa ostvarivanjem nacionalnih interesa i ciljeva u oblasti nacionalne bezbjednosti. Takođe, predsjednik Savjeta može odrediti da dužnost savjetnika u Savjetu za nacionalnu bezbjednost vrši državni sekretar u Kabinetu premijera.

U praćenju, savjetnik može konsultovati relevantnu dokumentaciju i druge evidencije koje pripremaju ili čuvaju ministarstva ili vladine službe, i obaviti razgovor sa osobom koja je odgovorna, ili je bila odgovorna za sprovođenje odluka Vlade i za pripremu ili skladištenje relevantnih dokumenata i druge evidencije.

O svojim saznanjima savjetnik obavještava predsjednika Savjeta za nacionalnu bezbjednost.

Parlamentarni nadzor

Komisija za nadzor nad radom obavještajno-bezbjednosnih službi Državnog zbora uspostavljena je u skladu sa Zakonom o parlamentarnom nadzoru nad radom obavještajno bezbjednosnih službi, koji je usvojen 2003. godine.²⁶

*Komisija za nadzor nad radom obavještajno-bezbjednosnih službi Državnog zbora*²⁷:

-nadgleda aktivnosti obavještajne i bezbjednosne službe unutar Vlade i obavještajne i bezbjednosne službe u okviru Ministarstva nadležnog za poslove odbrane, te usklađenost tih aktivnosti sa nacionalnom bezbjednosnom politikom Republike Slovenije i smjernicama Vlade;

-nadgleda primjenu zakonom predviđenih posebnih oblika, metoda i mjera za prikupljanje podataka koji se koriste od strane prethodno pomenutih obavještajnih i bezbjednosnih službi i bezbjednosnih službi unutar ministarstva nadležnog za unutrašnje poslove,

-izvještava Državni zbor (parlament) jednom godišnje o nadzornim aktivnostima i predlaže neophodne mjere.

²⁶ Internet stranice Interparlamentarne unije http://www.ipu.org/parline-e/reports/instance/2_107.htm?chambername=Drzavni%20Zbor%20%28National%20Assembly%29&chamberid=2287

²⁷ Internet stranica donjeg doma Parlamenta Slovenije <http://www.dz-rs.si/wps/portal/en/Home/ODrzavnemZboru/KdoJeKdo/DelovnoTelo?idDT=DT009>

2.8 Srbija

Zakonom o osnovama uređenja službi bezbjednosti Republike Srbije²⁸ uređuju se osnove bezbjednosno-obavještajnog sistema Republike Srbije, usmjeravanje i usklađivanje rada službi bezbjednosti u Republici Srbiji i nadzor nad njihovim radom. U Republici Srbiji zabranjeno je osnivanje i rad službi bezbjednosti mimo odredaba ovog zakona.

Načela djelovanja službi bezbjednosti

Službe bezbjednosti djeluju na osnovu i u okviru Ustava, zakona, drugih propisa i opštih akata, strategije nacionalne bezbjednosti, strategije odbrane i utvrđene bezbjednosno-obavještajne politike Republike Srbije. Pripadnici službi bezbjednosti su dužni da postupaju u skladu sa Ustavom, zakonom, drugim propisima i opštim aktima, prema pravilima struke, nepristrasno i politički neutralno. Pripadnici službi bezbjednosti ne mogu biti članovi političkih stranaka.

Bezbjednosno-obavještajni sistem

Službe bezbjednosti dio su jedinstvenog bezbjednosno-obavještajnog sistema Republike Srbije.

Za razmatranje pitanja od značaja za nacionalnu bezbjednost osniva se Savjet za nacionalnu bezbjednost i ovim zakonom posebno uređuju poslovi Savjeta od značaja za usklađivanje i usmeravanje rada službi bezbjednosti. Za operativno usklađivanje rada službi bezbjednosti osniva se Biro za koordinaciju rada službi bezbjednosti. Rad službi bezbjednosti je pod demokratskom civilnom kontrolom Narodne skupštine, predsjednika Republike, Vlade, Savjeta za nacionalnu bezbjednost, drugih državnih organa i javnosti, u skladu sa zakonom.

Službe bezbjednosti

Službe bezbjednosti su Bezbjednosno-informativna agencija, kao posebna organizacija, Vojno-bezbjednosna agencija i Vojno-obavještajna agencija, kao organi uprave u sastavu Ministarstva odbrane.

Službe bezbjednosti obavljaju poslove i zadatke u granicama svoje nadležnosti, u skladu sa zakonom. Službe bezbjednosti imaju status pravnih lica.

Usmjeravanje i usklađivanje rada službi bezbjednosti

Savjet za nacionalnu bezbjednost

Savjet za nacionalnu bezbjednost predstavlja tijelo Republike Srbije koje obavlja određene poslove i zadatke iz oblasti nacionalne bezbjednosti.

²⁸ Zakon o osnovama uređenja službi bezbjednosti Republike Srbije (116/07, 72/12)

<http://www.fb.bg.ac.rs/download/Download/Zakon%20o%20osnovama%20ur.sl.bez.pdf>

Pored nadležnosti navedenih u tabelarnom prikazu, Savjet usmjerava i usklađuje rad službi bezbjednosti tako što:

- ✓ razmatra obavještajno-bezbjednosne procjene i donosi zaključke kojima određuje prioritete i načine zaštite i usmjerava ostvarivanje nacionalnih interesa koji se sprovode putem obavještajno-bezbjednosne djelatnosti;
- ✓ donosi zaključke u vezi s radom službi bezbjednosti i Biroa za koordinaciju;
- ✓ donosi zaključke kojima usmjerava i usklađuje rad službi bezbjednosti;
- ✓ donosi zaključke kojima usmjerava saradnju službi bezbjednosti sa službama bezbjednosti stranih država i međunarodnih organizacija;
- ✓ donosi zaključke kojima usklađuje djelatnosti državnih organa koje su posvećene međunarodnoj saradnji u oblasti nacionalne bezbjednosti i odbrane;
- ✓ prati izvršavanje zaključaka koje je donio;
- ✓ daje mišljenja o predlozima godišnjih i srednjoročnih planova rada službi bezbjednosti;
- ✓ daje mišljenja Vladi o predlozima budžeta službi bezbjednosti i prati realizaciju odobrenih budžetskih sredstava;
- ✓ daje mišljenje Vladi o predlogu za postavljenje i razrješenje direktora službi bezbjednosti.

Savjet se stara o usaglašenoj primjeni propisa i standarda za zaštitu podataka o личности, kao i drugih propisa kojima se štite ljudska prava koja mogu da budu ugrožena razmjenom informacija ili drugim operativnim radnjama.

Sastav Savjeta

Članovi Savjeta su: predsjednik Republike, predsjednik Vlade, ministar odbrane, ministar unutrašnjih poslova, ministar pravde, načelnik Generalštaba Vojske Srbije i direktori službi bezbjednosti.

Sekretar i Kancelarija Savjeta

Savjet ima sekretara Savjeta, koji učestvuje u radu Savjeta bez prava odlučivanja.

Sekretar Savjeta stara se o izvršavanju zaključaka Savjeta i obavlja druge poslove koji su određeni poslovníkom i drugim aktima Savjeta. Sekretara Savjeta imenuje i razrješava predsjednik Republike.

Vlada uredbom obrazuje Kancelariju Savjeta za nacionalnu bezbjednost, kao službu Vlade, koja obavlja stručne i administrativne poslove za potrebe Savjeta, a naročito: poslove u vezi sa sazivanjem i pripremanjem sjednica Savjeta; stručne poslove u vezi sa praćenjem sprovođenja smjernica i zaključaka Savjeta; poslove administrativno-tehničke podrške Birou za koordinaciju; čuvanje i stavljanje na uvid članovima Savjeta izveštaja i drugih akata Savjeta.

Sjednicu Savjeta saziva predsjednik Republike. Predlog dnevnog reda sjednice utvrđuju predsjednik Republike i predsjednik Vlade. Sjednici Savjeta predsjedava predsjednik

Republike, a ako je on spriječen – predsjednik Vlade. Zaključke i druge akte Savjeta potpisuje predsjednik Republike. Sjednice Savjeta održavaju se po potrebi, a najmanje jednom u tri mjeseca.

Predsjednik Republike može, na svoju inicijativu ili na inicijativu člana Savjeta, pozvati na sjednice Savjeta rukovodioce drugih državnih organa i institucija i druga lica koja nijesu članovi Savjeta.

Savjet donosi poslovnik o svom radu. Poslovníkom i drugim opštim aktima Savjeta bliže se uređuju ostala pitanja koja su značajna za rad Savjeta, Biroa za koordinaciju i Kancelarije Savjeta, kao i način na koji se obavljaju administrativni i tehnički poslovi za Savjet.

Biro za koordinaciju

Biro za koordinaciju operativno usklađuje rad službi bezbjednosti i izvršava zaključke Savjeta o pitanjima iz svoje nadležnosti.

Biro za koordinaciju posebno:

- utvrđuje zadatke koji se izvršavaju operativnim usklađivanjem djelatnosti službi bezbjednosti i službi bezbjednosti i drugih državnih organa i s tim u vezi koordinira njihove aktivnosti; utvrđuje način operativnog usklađivanja u pojedinim slučajevima;
- osniva mješovite radne grupe za operativne zadatke koji se izvršavaju operativnim usklađivanjem djelatnosti i utvrđuje njihove zadatke;
- analizira rezultate operativnog usklađivanja i o tome po potrebi izvještava Savjet, a najmanje jednom u šest mjeseci.

Rad Biroa za koordinaciju podrobnije se uređuje Poslovníkom Savjeta.

Sastav Biroa

Biro za koordinaciju čine direktori službi bezbjednosti i sekretar Savjeta.

U radu Biroa za koordinaciju mogu po pozivu da učestvuju:

- predstavnici Ministarstva vanjskih poslova;
- direktor policije i načelnici uprava policije;
- Republički javni tužilac;
- direktor Uprave carina;
- rukovodioci drugih državnih organa, organizacija i institucija.

Saradnja sa Savjetom

Nadležni državni organi dužni su da, u skladu sa svojim ustavnim i zakonskim položajem, saraduju sa Savjetom u pitanjima iz nadležnosti Savjeta, a prije svega u izvršenju zaključaka Savjeta.

Ako nadležni državni organ ne saraduje sa Savjetom ili ne izvršava zaključke Savjeta, sekretar Savjeta o tome, bez odlaganja, obavještava Savjet, koji u tom slučaju može pozvati rukovodioca državnog organa da preduzme sve mjere koje su predviđene zakonom da bi državni organ uspostavio saradnju sa Savjetom ili izvršio zaključak Savjeta.

Sredstva za rad Savjeta obezbjeđuju se u budžetu Republike Srbije.

Nadzor nad radom službi bezbjednosti

Nadzor nad radom službi bezbjednosti zasniva se na sljedećim načelima:

- podređenosti i odgovornosti službi bezbjednosti izabranim vlastima Republike Srbije;
- političke, ideološke i interesne neutralnosti službi bezbjednosti;
- obaveze službi bezbjednosti da informišu javnost o izvršavanju svojih zadataka, u skladu sa zakonom;
- dužnosti nosilaca nadzora nad radom službi bezbjednosti da obavještavaju javnost o rezultatima nadzora;
- profesionalne odgovornosti i operativne samostalnosti pripadnika službi bezbjednosti u izvršavanju dobijenih zadataka i odgovornosti rukovodilaca službi za rad službi.

Parlamentarni nadzor

Narodna skupština obavlja nadzor nad radom službi bezbjednosti neposredno i preko nadležnog odbora Narodne skupštine.

Odbor naročito:

- nadzire ustavnost i zakonitost rada službi bezbjednosti;
- nadzire usklađenost rada službi bezbjednosti sa strategijom nacionalne bezbjednosti, strategijom odbrane i bezbjednosno-obavještajnom politikom Republike Srbije;
- nadzire poštovanje političke, ideološke i interesne neutralnosti u radu službi bezbjednosti;
- nadzire zakonitost primjene posebnih postupaka i mjera za tajno prikupljanje podataka;
- nadzire zakonitost trošenja budžetskih i drugih sredstava za rad;
- razmatra i usvaja izveštaje o radu službi bezbjednosti;
- razmatra predloge zakona, drugih propisa i opštih akata iz nadležnosti službi bezbjednosti;
- pokreće inicijative i podnosi predloge zakona iz nadležnosti službi;
- razmatra predloge, peticije i predstavke građana koji su upućeni Narodnoj skupštini u vezi sa radom službi bezbjednosti i predlaže mjere za njihovo rješavanje i o tome obavještava podnosioca;
- utvrđuje činjenice o uočenim nezakonitostima ili nepravilnostima u radu službi i njihovih pripadnika i o tome donosi zaključke;

- izvještava Narodnu skupštinu o svojim zaključcima i predlozima.

Sjednica Odbora

Pozivu za sjednicu Odbora dužan je da se odazove direktor službe bezbjednosti. Ako je direktor službe bezbjednosti spriječen da prisustvuje sjednici Odbora, dužan je da na sjednicu uputi svog zamjenika, odnosno ovlašćenog predstavnika. Sjednice Odbora mogu biti zatvorene za javnost. U tom slučaju, predsjednik Odbora obavještava javnost o radu Odbora, saglasno odlukama donijetim na sjednici Odbora.

Izvještavanje Odbora

Direktor službe bezbjednosti, najmanje jednom u toku redovnog zasijedanja Narodne skupštine, podnosi Odboru izvještaj o radu službe (redovni izvještaj). Direktor službe bezbjednosti podnosi izvještaj Odboru i po potrebi ili na zahtjev Odbora (vanredni izvještaj).

Neposredni nadzor

Direktor službe bezbjednosti dužan je, na zahtjev Odbora, da omogući članovima Odbora pristup u prostorije službe, dozvoli im uvid u dokumentaciju, pruži podatke i informacije o radu službe i odgovori na njihova pitanja u vezi sa radom službe.

Članovi Odbora ne mogu od službi bezbjednosti tražiti podatke o:

- identitetu sadašnjih i bivših saradnika službe;
- pripadnicima službe sa prikrivenim identitetom;
- trećim licima kojima bi otkrivanje tih podataka moglo da šteti;
- metodima pribavljanja obavještajnih i bezbjednosnih podataka;
- akcijama koje su u toku;
- načinu primjene posebnih postupaka i mjera;
- podacima i informacijama koje su pribavljene razmjenom sa stranim službama i međunarodnim organizacijama;
- tajnim podacima i informacijama drugih državnih organa u posjedu službe.

Obaveza čuvanja tajne

Članovi Odbora i lica koja učestvuju u njegovom radu dužni su da štite i čuvaju povjerljive informacije do kojih dođu u radu Odbora i poslije prestanka članstva, odnosno rada u Odboru.

Članovi Odbora potpisuju izjavu o obavezi čuvanja tajne poslije izbora u Odbor, a lica koja učestvuju u radu Odbora - prije početka angažovanja u Odboru.

Javni nadzor

Službe bezbjednosti obavještavaju javnost o svom radu preko organa kojima dostavljaju izvještaje, na način kojim se ne ugrožavaju prava građana, nacionalna bezbjednost i drugi interesi Republike Srbije. Službe bezbjednosti mogu i neposredno obavještavati javnost o pojedinim bezbjednosnim pojavama i događajima.

Izvori informacija

Act No. 153 of July 7, 1994 on the Intelligence Services of the Czech Republic

<http://www.bis.cz/153-1994-en.pdf>

Act 125 of 1995 on the National Security Services

Act of the National Council of the Slovak Republic 350/1996 on Rules of Procedure of the National Council of the Slovak Republic (amended 320/2005)

http://www.nrsr.sk/web/Static/en-US/NRSR/Dokumenty/rules_of_procedure.pdf

Basic Law for the Federal Republic of Germany, May 1949

Consultative Council on National Security Act, State Gazette, issue 13, February 11 1994

<http://president.bg/cat70/CCNS-Consultative-Council-on-National-Security/>

Constitutional Act on the Security of the Czech Republic, 110/1998 Sb. *as amended by Constitutional Act No. 300/2000 Sb.* <http://www.usoud.cz/en/constitutional-act-on-the-security-of-the-czech-republic/>

Dejan Milenković, Slobodan Koprivica, Vladimir Todorčić. Kontrola službi bezbjednosti. Centar za novu politiku, Beograd, 2011.

ECPRD Request No. 1275, *Oversight of Intelligence Agencies*, September, 2009.

ECPRD Request no. 1815, *National Security Councils*, October 2011.

ECPRD Request 1433, *Control and supervision of national security, intelligence, and counter-intelligence service*, April 2010

Internet stranica Interparlamentarne unije, *Commission for the Supervision of Intelligence and Security Services*,

http://www.ipu.org/parline-e/reports/instance/2_107.htm?chambername=Drzavni%20Zbor%20%28National%20Assembly%29&chamberid=2287

Internet stranica njemačkog Bundestaga, *Bodies exercising scrutiny*

https://www.bundestag.de/htdocs_e/bundestag/committees/bodies/scrutiny

Internet stranica Parlamenta Slovačke <http://www.nrsr.sk/web/>

Internet stranica donjeg doma Parlamenta Slovenije, *Commission for the Supervision of Intelligence and Security Services*,

<http://www.dz-rs.si/wps/portal/en/Home/ODrzavnemZboru/KdoJeKdo/DelovnoTelo?idDT=DT009>

National Security Law (amended 9 November 2006),

<http://www.mfa.gov.lv/en/security/basic/4536/#7>

Office for Foreign Relations and Information, *Intelligence System*, last updated 29. 07. 2011,

<http://www.uzsi.cz/en/intelligence-community-of-the-czech-republic.html>

Permanent Commission on Oversight over the work of the Security Information Service

<http://www.psp.cz/en/sqw/snem.sqw?l=cz&id=1135>

The Act of the National Council of the Slovak Republic dated January 21, 1993 on the Slovak Information Service, No 46 / 1993 (amended August 2011)

http://www.sis.gov.sk/files/zakony/act_46_1993.pdf

Zakon o sigurnosno-obavještajnom sustavu Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 79/06 i 105/06) <http://www.propisi.hr/print.php?id=5045>

Zakon o osnovama uređenja službi bezbjednosti Republike Srbije (116/07, 72/12)

<http://www.fb.bg.ac.rs/download/Download/Zakon%20o%20osnovama%20ur.sl.bez.pdf>